

Átcsoportosítás. A női jogok érvényesülésének pénzügyi forrásai

Kézikönyv

A nemek eltérő és a nemek közti egyenlőség
célkitűzésének szempontját magában foglaló
kölségvetések elkészítéséhez

Tartalom

1. Kik vagyunk?
2. Nemi szempontú tervezés – szakértői munkacsoport
3. A kézikönyvről
4. Bevezetés a nemek eltérő és a nemek közti egyenlőség célkitűzését magába foglaló költségvetés-készítés (gender budgeting) fogalmába
5. Költségvetés-elemzés a nemek szempontjából – lépésről lépésre
6. A változás előmozdítása – Nőjogi szervezetek tanácsadói tapasztalatai
7. Tanácsadói segédlet
 - Ténytár
 - Kulcsüzenetek
 - Tanácsadó megkeresés – Levélminta
 - A civil társadalom elvárásai

Kik vagyunk?

Az Európai Női Lobb (EWL) Európa nőmozgalmait fogja össze. Azon dolgozunk, hogy az európai közvéleményt és az EU intézményeit a nők jogainak és a nemek közti egyenlőség ügyének támogatására ösztönözzük.

A nőjogi szervezetek legnagyobb európai ernyőhálózataként a 26 EU-tagállamban, három tagjelölt országban, egy volt EU-tagállamban és egy Európai Szabadkereskedelmi Társulási országban, összesen több mint 2000, köztük 17 európai szintű transznacionális szakmai szervezetet képviselünk, reprezentálva a nők és lányok sokszínűségét kontinensünkön.

Az EWL egy olyan társadalmat képzel el, amelyben a nők hozzájárulását az élet minden területén fel- és elismerik – a vezetésben, a gondozás és gondoskodás területén és a termelésben egyaránt. Egy olyan társadalmat, amelyben minden nő önbizalommal, választási szabadsággal rendelkezik, erőszaktól és a kizsákmányolástól mentes életet él; és egyetlen nő vagy lánygyermek sem válik kirekesztetté.

Számítunk tagszervezeteink szakértelmére stratégiai céljaink megvalósításában, ideértve a nőszervezetek fenntarthatóbb finanszírozását, valamint a fenntartható gazdaságnak a feminista nézőpontot magában foglaló átalakulását.

1. Gender budgeting - szakértői munkacsoport

Clara Berglund a Svéd Női Lobby, a svéd nőmozgalom ernyőszervezetének titkára. Egyben a Forum Jämställdhet AB ügyvezetője, mely a Svéd Női Lobby leányszervezete.

Nyolc éve vesz részt a Svéd Női Lobbi által az állami költségvetés nemek közötti egyenlőség szempontjai szerinti felülvizsgálatában. Clara rendszeres előadója az az önkormányzatok és a régiók eseményeinek a nemre érzékeny költségvetés-tervezés témájában. A svéd Nemek Közötti Egyenlőség Ügynökség igazgatótanácsának tagja, emellett tagja a svéd kormány Nemek Közötti Életcikluson átívelő Jövedelmi Egyenlőség Bizottság szakértői csoportjának.

Emma Ritch (1976-2021) az Engender nemrégiben elhunyt ügyvezetője. Az Engender egy feminista szakpolitikai és érdekérvényesítő szervezet, mely a nők társadalmi, gazdasági és politikai egyenlőségéért tevékenykedik Skóciában. Emma érdeklődése elsősorban a nemek közti egyenlőség elvének és gyakorlatának a szakpolitikákon, illetve azok valamennyi szintjén átívelő ún. gender mainstreaming, és a nők emberi jogainak érvényesítésére irányult.

Tagja volt az első Nők és Lányok Miniszteri Tanácsadó Testületnek, elnöke a Skóciai Erőszak Krízis (Rape Crisis Scotland) és a Skót Emberjogi Konzorciumnak, tagja a Szüntessük meg a Szakadékot vezető testületének. Tagja volt emellett a Skóciai Nőjogi Központ tanácsadó testületének, és meghatározó szerepet töltött be a Skóciai 50:50 kampányban.

Marion Böker a Nemzetközi Nőszövetség (IAW) ügyvezető alelnöke, egyszersmind képviselője az Európai Női Lobby vezetőségi testületében (board).

1993 óta számos országban dolgozott gender budgeting szakértőként. 2002 óta a Berlini tartományi Gender Budgeting irányítási csoport tagja, az Európai Gender Budgeting hálózat társalapítója

Ana Sofia Fernandes a Portugál Nőjogi Platform (az EWL nemzeti képviselője) elnöke, a nők elleni erőszak felszámolását célzó az EU és az ENSZ közös Reflektorfény Kezdeményezésének, mint a civil társadalmi referencia-csoportjának tagja. a Portugál Gazdasági és Társadalmi tanácsa tanácsadója.

2018 óta vezeti a Portugál Nőjogi Platform csapatát, amely technikai segítséget nyújt a portugál állam részére a nemi szempontú költségvetés-tervezés állami költségvetésbe történő bevezetését célzó pilot programban.

Gender budgeting - szakértői munkacsoport

Elisabeth feminist közgazdász, PhD fokozatát a Bécsi Közgazdasági és Üzleti Egyetemen, Közpolitika tudományból mesterszakos diplomáját a Harvard Egyetemen szerezte. Több mint 20 év kutatói és érdekérvényesítési tapasztalattal rendelkezik a nemi szempontú költségvetés-tervezés, a feminist közgazdaságtan és gazdaságpolitika.

Szabadúszó tanácsadóként és kutatóként dolgozik, társalapítója az Európai Gender Budgeting Hálózatnak, és az osztrák "Pénzügyes Nők", a gender budgetinget, illetve a feminista közgazdaságtan kutató és érdekérvényesítő tevékenységet folytató társadalmi csoportnak. Elisabeth számos publikációval rendelkezik a nemi szempontú költségvetés-tervezés, a feminist közgazdaságtan és gazdaságpolitika témájában. Angela O'Hagan professzorral együtt társszerzője a 2018-ban megjelent "Gender Budgeting Európában. Fejlemények és előrehaladás" című a Palgrave MacMillan kiadónál megjelent kötetnek.

Dina Loghin 1995-ben hozta létre a SEF Alapítványt, 2007-ben a Román Női Lobbit. Ez utóbbi elnöki tisztségét 2015-ig töltötte be, jelenleg a nemzeti koordináció képviselője az EWL-ben. Emellett aktív tagja a Nők a Politikában Munkacsoportnak és az EWL Gender Budgeting Szakértői csoportjának.

Dina 1994-ig mérnökként és egyetemi oktatóként dolgozott a Bukaresti Műszaki Egyetemen. 2001-ben Gender Studies mesterdiplomát szerzett a bukaresti SNSPA Politikai fakultásán. Dina nevéhez fűződik több kurzus és kézikönyv kidolgozása, így pl. a Szakpolitikák értékelése, Gender mainstreaming, Szociális programok értékelése, Civil szervezetek vezetése etc.

Janet Veitch, **OBE**, a nagy-britanniai Női Költségvetés Csoport elnöke. Több brit Nőiügyi miniszter mellett dolgozott, mint a minisztériumokon átívelő hatáskörrel tevékenykedő gender mainstreamingért felelős vezető. Emellett az Egyesült Királyság Nemzeti Nőbizottságának igazgatójaként minisztériumok nőügyi tanácsadójaként működött.

Független gender budgeting tanácsadóként dolgozott Örményországban, Tadzsisztánban és az arab világban, Vietnamban, Zambiában, Kenyában, Koreában, Kinában, a Fülöp-szigeteken, Thaiföldön és Ukrajnában. Dolgozott a UN Women-nek, az ENSZ Nyugat-Ázsiai Gazdasági és Társadalmi Bizottságának, az Oxfam-nak, British Council-nak, a Westminster Demokráciáért Alapítványnak, a Krízis Erőszak angliai és wales-i szervezetének (Rape Crisis England & Wales) és a Brit Egyenlőség és Emberi Jogok szervezetnek.

A kézikönyvről

Az EWL 2018-ban partnerségben a Chanel Alapítvánnyal indította el a Pénzügyi forrásokat a női jogok területére Európában (Channelling Resources into Women's Rights in Europe) című, kétirányú projektet, melynek célja hosszú távú finanszírozási források mozgósítása Európában a női jogok érvényesülésének előmozdítása érdekében végzett tevékenységekre.

A nemi szempontú költségvetés-tervezés iránti növekvő érdeklődés, és annak egyre szélesedő alkalmazása kiváló lehetőséget kínál az EWL projektjének sikeres megvalósítására, melynek célja a filantróp szervezetek figyelmének felhívása a gender budgeting, pénzeszközöknek a nemek közötti egyenlőség szempontjainak megfelelő költségvetés-tervezési mechanizmusokon keresztül történő újraelosztásának fontosságára az európai nőszervezetek irányában.

Ez a kézikönyv annak a munkának az eredménye, amelyet az EWL, illetve a tagság végzett annak érdekében, hogy a gender budgetinget demisztifikálja, enyhítse a nemek egyenlőségének szempontját szem előtt tartó költségvetés-tervezéssel kapcsolatos ismerethiányt, az érintett szervezetek kapacitásfejlesztése által a gender budgeting mechanizmusa beépüljön az érintett szervezetek pénzügyi döntéshozatalába, ami alapvető tényező az európai nőmozgalom forráshoz jutása szempontjából.

A nőszervezetek érdekérvényesítő munkáját támogató Útmutató praktikus ismereteket és gyakorlati példákat kínál a nemi szempontú költségvetés helyi, nemzeti és uniós szinten történő népszerűsítéséhez és alkalmazásának előmozdításához.

Mit tartalmaz a kézikönyv?

Mit takar a Gender Budgeting fogalma?

Az állami költségvetéseket és a pénzügyi mechanizmusokat gyakran bonyolult szabályok és eljárások szövevényének láttatják velünk a döntéshozók, amelyek megértése csak a beavatottak, a technikai know-how-val rendelkezők privilégiuma. A kötetben élenjáró szakértők nyújtanak segítséget ezen akadály leküzdéséhez, részletesen felvázolva a nemi szempontú költségvetés-tervezés fő elveit és folyamatait. Célunk, hogy segítséget nyújtsunk annak megértésében, miért kulcsfontosságú a gender budgeting a nők és férfiak közötti egyenlőség tényleges előmozdításához, hogyan is kell megvalósítani, illetve, hogy mikor és miként kell a nőszervezeteknek szerepet vállalnia a gazdaságok feminista értékeknek megfelelő átalakításában.

Nőszervezetek tapasztalatai

A legjobb gyakorlatok és a szakértő szervezetek által megosztott tapasztalatok megismerése elengedhetetlen ahhoz, hogy sikeresek lehessünk a nemek közötti egyenlőség szempontjára épülő költségvetés-tervezési gyakorlatok elfogadtatásában, bevezetésében és végrehajtásában. Ezen útmutató számos európai nőszervezet tudásán és javaslatain alapszik.

Az érdekérvényesítés eszköztára

A kézikönyvben megtalálja a nemi szempontú költségvetés-tervezés terület-specifikus érdekérvényesítés és promóció módszereit és eszközeit, amelyek a gyakorlatban is jól használhatók a pénzügyi döntéshozók és intézmények nyitottságának, ismereteinek és elköteleződésének növeléséhez.

Bevezetés a nemek közti egyenlőség szempontját beépítő költségvetés-tervezésbe

A költségvetés - legyen szó uniós, állami, regionális vagy helyi szintről - minden struktúra működésének kiindulópontja, a legfontosabb dokumentum. A költségvetésben valósulnak meg, vagy épp hanyagolják el a politikai ígéreteket, prioritizálják vagy épp figyelmen kívül hagyják az ügyeket és témákat, benne rendelkeznek a képviselt közösség által befizetett források újraelosztásáról.

Az állami költségvetés szabja meg az adófizetők pénzének beszedési módját és elosztását. **Magától értetődőnek kellene lennie, hogy minden ember egyformán részesül az állam által végzett tevékenységekből és a köz költségvetéséből.** Jelenleg azonban azt látjuk, hogy ez nem így van. Egyes – gyakran férfiak által dominált – csoportok érdekei sokkal több figyelmet kapnak, és sokkal nagyobb támogatottságot élveznek.

A nemi meghatározottság, az egyenlőtlen nemi szerepek annyira beépültek társadalmaink gondolkodásmódjába és gyakorlataiba, hogy a „szokásos üzletmenet” továbbra is „garantálja” az egyenlőtlenségek fennmaradását, különösen a (fizetett és fizetetlen/láthatatlan) munka, a jövedelem, a vagyon, a befolyás és még sok más egyenlőtlen elosztását.

A nemi szempontú költségvetés-elemzés lehetőséget kínál arra, hogy szembenézzünk mindezzel.

Az Európa Tanács meghatározása szerint a gender budgeting *"a költségvetések nemi szempontú értékelését, amely a költségvetési folyamat minden szintjén figyelembe veszi a nemek közötti egyenlőség szempontját, és átstrukturálja a bevételeket és kiadásokat a nemek közötti egyenlőség előmozdítása érdekében"*.

Egyszerűen fogalmazva, a költségvetések elemzése vagy elkészítése a nemek közötti egyenlőség szempontjának figyelembevételével történik.

Költségvetéseink elemzése ebből a perspektívából azt biztosítja, hogy az állam kiadásai minden ember gazdasági és társadalmi szükségleteit fedezik, és a közkiadások valamennyiünk javát szolgálják.

Alkalmazható az államháztartás vagy a multilaterális intézmények, szervezetek, alapítványok vagy akár bankok minden szintjén. Alkalmazható a kiadásokra, a költségvetésre, a bevételekre és az adókra. Célja, hogy az allokált megfeleljenek a nők és a férfiak eltérő igényeinek.

A gender budgeting egy eszköz, mely rávilágít az egyenlőtlenségekre, felfedi a szándékolatlan torzulásokat a nem-semlegesnek tekintett költségvetési folyamatokban. Segít azonosítani és megszüntetni a költségvetésben jelentkező ellentmondásos hatásokat, valamint azokat az akadályokat, amelyek továbbra is negatívan hatnak a nőkre és a lányokra.

Például a nők és a lányok továbbra is szembesülnek a diszkrimináció különféle formáival, legyen az a nők és lányok elleni erőszak; a szexuális és reprodukcióhoz való hozzáférés hiánya; valamint a politikai vagy döntéshozatali terekből való kizártság vagy a képviselet hiánya. Mindez hozzájárul a munkaerő-piaci szegregációhoz: a nők az informális, bizonytalan, alacsony képzettséget igénylő és rosszul fizetett munkakörökben felülreprezentáltak, miközben alulreprezentáltak a vállalkozási szférában, ahol a inkább a mikrovállalkozásokban koncentrálnak, már ahol egyáltalán megjelennek.

Ez azt is jelenti, hogy a nőknek valószínűleg nagyobb szükségük van a közegészségügyi és szociális ellátásokhoz való hozzáférésre, melyeknek átadhatják a gondozás terheinek egy részét. Ennélfogva a férfiaknál jobban sújtják őket az állam és a globális intézmények megszorító intézkedései, az az állami szolgáltatások szűkítésével járó adócsökkentés, valamint a multinacionális vállalatok adóelkerülésének lehetővé tétele.

A lehetőségek és hibák azonosítása mellett a nemi szempontú költségvetés-tervezés a kormányzat, a pénzügyminisztérium fókuszába helyezi a nők problémáit. A kormányok, amikor a pénzek kiosztásáról döntenek, rutinszerűen mellőzik az olyan érzékeny politikai témákat, amelyeknél nem jelenik meg lobbierő. Ám ha magában a pénzügyminisztériumban születnek elgondolások arról, hogy mi lenne a nők (és a közjő) szempontjából célravezető, akkor a csatát már félig megnyertük.

Economist, 2017, február

A megszorító politikák azoknak kedveznek, akik tőkével és vagyonnal rendelkeznek, nem azoknak, akik szegények. A nemre érzékeny költségvetés-tervezés előnye, hogy eszközt kínál e hatások elemzésére, és segít átgondolni az adópolitika és a közkiadások a nőkre és a férfiakra - gazdasági helyzetük folytán – szándékolatlanul gyakorolt eltérő hatását. Emellett lehetőséget teremt olyan gazdaságpolitika kialakítására, amely csökkenti, nem pedig növeli az egyenlőtlenséget.

Magától értetődőnek tűnik, hogy a tényeken alapuló gazdaság- és költségvetéspolitikai jobb, mint a különérdekek kiszolgálása. Ennélfogva a nemek közötti egyenlőség szempontját figyelembe vevő költségvetés-tervezés jó költségvetés-tervezés, amely hozzájárul a költségvetés hatásainak bizonyítékokkal alátámasztott megértéséhez, és elősegíti egy mindenki számára kedvezőbb társadalmi és gazdasági jövő megteremtését Európában.

A Gender Budgeting egyszerűen jobb és hatékonyabb költségvetés-tervezést jelent, mely mindenkinek kedvez!

A nemek közötti egyenlőség szempontjának a nemzeti, regionális és helyi költségvetésekbe való integrálásával a kormányok gondoskodhatnak arról, hogy a nők és a férfiak szükségletei egyenlő mértékben legyenek kielégítve. A gender budgeting alkalmazása lehetővé teszi, hogy érdemi lépéseket tegyenek a nemek közötti egyenlőség megvalósulása irányában, ahelyett ami a jelenlegi állapotokat jellemzi: szándékosan vagy szándékolatlanul fenntartják az egyenlőtlenséget. Ezért elengedhetetlen, hogy a nemek közötti egyenlőség célkitűzése megjelenjen az Európai Unió költségvetésében és forrásainak elosztásában.

Mindenkinek, aki komolyan veszi az emberi és a női jogokat, aki hatékonyan akarja felhasználni a költségvetést, a nemi szempontokat be kell építenie a költségvetés-tervezés szokásos gyakorlatába.

Itt az ideje, hogy ez az átfogó megközelítés beépüljön az Európai Unió pénzügyi mechanizmusaiba, itt az ideje, hogy ezzel a korszerű eszközzel elérjük, hogy a válságból való kilábalást segítő helyreállítási alap valódi hatással legyen a jövőnkre, a nők és férfiak egyenlőségére és jóllétére, valóban biztosítva jogaikat!

A költségvetés nemek eltérő szempontjait és a nemek közti egyenlőség célkitűzését magában foglaló elemzés – lépésről lépésre

Bevezetés

A nemek közötti egyenlőség szempontjait beépítő költségvetés-tervezés célja annak biztosítása, hogy az állami forrásokat úgy gyűjtsék össze és költsek el, hogy az a leghatékonyabban járuljon hozzá a nemek közötti egyenlőség és a nők jogainak előmozdításához. Ennélfogva a megbízható bizonyítékul szolgáló ténytár elérhetősége kulcsfontosságú a szakpolitikák megalkotásához és a költségvetések tervezéséhez.

Bizonyítéktár a “Gender Budgeting elemzés” (nemek szerinti költségvetés-elemzés) alapja

Olykor más terminológiát használnak, például a „nemi alapú hatáselemzést”; ezek a kifejezések mind ugyanarra az elemzési folyamatra utalnak, mikor is egy olyan ténytárat hozunk létre, amely megalapozza a költségvetési vagy pénzügyi döntéshozatalt. A nemek szerinti költségvetés-elemzés ezért kulcsfontosságú eleme, a nemek közötti egyenlőség szempontját beépítő költségvetés-tervezés ésszerű végrehajtásának. Segít bizonyítékokat gyűjteni a nemek közötti egyenlőtlenségekről, illetve a költségvetések és politikák hatásáról.

Ezen tények és bizonyítékok birtokában hozhatók meg a nemek közötti egyenlőség és a nők jogait előmozdító politikákra vonatkozó döntések. **Ez egy összetett folyamat, mely végigkíséri a költségvetés-tervezést folyamatát.** Ez azt is jelenti, hogy a nemek szerinti költségvetés-elemzés az előzetes felmérések, a döntéshozatal, a végrehajtás és az eredmények összefüggét vizsgálja, illetve építi bele a következő költségvetési ciklusba.

A nemek szerinti költségvetés-elemzés kötelezővé tétele biztosítja, hogy a gender budgeting a tervezési és költségvetési folyamatokba szisztematikusan épül be. Még ha törvény vagy kormánydöntés alapján kötelező is a nemi szempontú költségvetés-tervezés, a **nemek szerinti költségvetés-elemzés nélkül nem garantálható, hogy jól hajtják végre.**

Azt is fontos szem előtt tartani, hogy léteznek nemzetközi szabványok, nemcsak gender budgetingre, hanem magára a gender budgeting elemzésre is. Ilyen például az **ENSZ Fenntartható Fejlődési Célkitűzéseinek** rendszere is, amely külön indikátorként nevesíti a nemi szempontú költségvetés-tervezést. Emellett a költségvetési rendszerek értékelésének módszertanában leírt nemzetközi sztenderdek, az ún. **Közzéadások és pénzügyi elszámoltathatóság (PEFA)** rendszere is tartalmazza a „nemek közötti egyenlőségre reagáló közpénzgazdálkodás” értékelésének keretét.

A fenntartható fejlesztési célokra és a PEFA-keretrendszerre egyaránt hivatkozni lehet a nem szerinti költségvetés-elemzés bevezetését célzó érdekérvényesítő munka során. **Mivel mindkét ajánlásra igaz, hogy a kormányzatok részéről kiemelt figyelmet kapnak,** a nemzeti jogszabályi követelményeken túl, **hasznos hivatkozási pontként szolgálhatnak** a civil társadalom számára.

Összességében elmondható, hogy a nem szerinti költségvetés-tervezéshez nem csak jó gender budgeting elemzés szükséges, hanem a **költségvetés-tervezési folyamatok megváltoztatását** is annak biztosítása érdekében, hogy a nemek közötti egyenlőség és a nők jogaival kapcsolatos kötelezettségvállalások teljes mértékben épüljenek be a folyamatokba. Ezen a ponton válik nyilvánvalóvá a civil társadalom szerepét a kormányok munkájának monitorozásában, elszámoltathatóságuk elvárása a gender budgeting magas színvonalú végrehajtása érdekében, amely világos, a nemek közti egyenlőség és a nők jogai iránti elkötelezettség terén gyors beavatkozások lehetőségét is magában foglaló nemi szempontú költségvetés-elemzésen alapul.

A folyamatnak magában kell foglalnia a nők és férfiak érdekeinek és prioritásainak képviselését, a maguk sokféleségében. Ezért a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó részvételi folyamatok támogatása a költségvetésekkel és politikákkal kapcsolatos döntéshozatalban a civil társadalmi csoportok ugyancsak fontos feladata a gender budgeting kontextusában.

Mi a folyamat, és hogyan vonjuk be a civileket?

Számos módja van annak, hogy egy értelmes nemek szerinti költségvetés elemzés integrálható a költségvetési folyamatba. Elengedhetetlen azonban, hogy első lépésben **egyértelmű útmutatást és utasításokat kapjanak az illetékes államigazgatási szervek** (ez lehet minisztérium, önkormányzati osztály stb.) arról, hogy mit kell tenniük.

Általában a Pénzügyminisztérium – vagy a Költségvetési Hivatal - ad ki iránymutatást a költségvetési folyamat előkészítésére, amelyet azután megküldenek az összes minisztériumnak és a többi, az állami költségvetés egyes részeinek előkészítéséért felelős szervezetnek. Ezen irányelveket gyakran „**költségvetési körlevélnek**” nevezik. Egy belső használatra készülő dokumentumról van szó, ugyanakkor nem ritka, hogy közzéteszik a minisztériumok honlapján. Kulcsfontosságú megértetnünk, hogy a gender budgeting elemzés ezen iránymutatásokba történő kötelező beépítése nem megkerülhető, hiszen ez biztosítja, hogy a nemek szerinti költségvetés-tervezés a teljes költségvetési folyamatot áthatja.

E lényeges részlet tudatosítása, lehetőséget teremt a civil szervezetek számára annak ellenőrzésére, hogy az adott szervezetben alkalmazzák-e a nemi szempontú költségvetés-elemzést, illetve annak minősége megfelelt-e az elvárható kívánalmaknak, vagy ha nem, az egyértelmű iránymutatás hiányzott-e. Egyúttal ellenőrizni tudják, hogy a kiadtak-e teljes költségvetési folyamatra vonatkozó iránymutatást a nemi szempontú költségvetés elemzés alkalmazásáról, és mit tartalmaznak ezen iránymutatások.

Ugyanis nem csak a jó nemi szempontú költségvetés elemzés fontos, hanem az is, hogy az a költségvetésben is jól látható legyen. A kulcskérdés az, hogy **a kormányzat költségvetési javaslatában világosan megfogalmazza-e, hogyan járul hozzá a költségvetés a nemek közötti egyenlőség megvalósításához és a nők jogainak biztosításához.**

Ez a nyilatkozat tartalmazhatja és szükséges is, hogy tartalmazza a nemi szempontú elemzés főbb eredményeit, például ki kell, hogy emelje a nemek közti szakadékot, a főbb nemek közötti egyenlőtlenségeket, és tájékoztatást kell, hogy nyújtson arról, hogy a kormány költségvetése és szakpolitikái hogyan kívánják csökkenteni ezeket az egyenlőtlenségeket, illetve előmozdítani a nők jogainak jobb érvényesülését.

Az ilyen jellegű, a költségvetési dokumentumokon belüli, az Országgyűlés vagy helyi szinten választott testületek elé felülvizsgálatra előterjesztett információk és nyilatkozatok, különböző formákban jelenhetnek meg, akár a fő költségvetési dokumentumba integráltnak, akár külön dokumentumként, de fontos kiemelni, hogy ezeket önálló névvel illetik, a leggyakoribb megnevezésük a „**Nemek szerinti költségvetési kimutatás**”.

Az érdekérvényesítő munka során a következőket érdemes figyelembe vennünk

Milyen konkrét lépés tehető ezen a ponton?

- Ellenőrizzük, hogy a költségvetési iránymutatások tartalmazzanak-e utasításokat a nemi szempontú elemzésre vonatkozóan, illetve általában véve, hogyan épül be a nemek szerinti költségvetés-tervezés a folyamatokba.
- Azonosítsuk a költségvetési utasítások kiadásáért felelős szereplőket (lehet pl. költségvetési iroda vagy osztály vezetője).
- Szervezzünk egy értekezletet, hogy többet megtudjunk minderről, és/vagy támogassuk a gender budgeting, különösen a nemek szerinti elemzésre vonatkozó egyértelmű iránymutatások bevezetését.
- Monitorozzuk a folyamatot; ellenőrizzük, hogy a költségvetési javaslat módosult-e, és szervezzük meg az utánkövetést.

Szakértői tanács

Amikor a nemek szerinti költségvetés-tervezésével kapcsolatos nyilvánosságot és minőségi tájékoztatás nyújtását szorgalmazzuk, fontos, hogy:

- Ellenőrizzük, hogy a költségvetési dokumentumok mennyi információt tartalmaznak a nemek szerinti költségvetésről és a nemek szerinti költségvetés-elemzésről.
- Tekintsük át, melyek a meglévő nemek szerinti költségvetés-elemzés erős és gyenge elemei, illetve hol vannak a hiányosságok, amelyekre szeretnénk az érintett döntéshozók figyelmét felhívni.
- Döntünk el, hogy stratégiai szempontból ki az szereplő, akit érdemes megszólítani, ez lehet pl. költségvetési hivatal vezetője vagy a pénzügyminiszter.
- Döntünk el, mi a megfelelő időzítés egy megbeszélés összehívásához vagy más szükséges tevékenységek elvégzéséhez (pl. amikor a média figyelmé amúgy is költségvetésre irányul. Ez lehet az az időszak, mielőtt a kormányfő vagy a pénzügyminiszter az Országgyűlés előtt ismerteti a költségvetést, de akcióba léphetünk a vita ideje alatt, a költségvetés elfogadásakor, vagy akár módosításakor is.)
- Döntünk el, hogyan keretezzük a témát a nyilvánosság számára, és készítsük elő a nyilvánosság figyelmét felkeltő kulcsüzeneteket. Összekapcsolhatjuk a nemek szerinti költségvetés-tervezést és a nem szerinti elemzést a nők jogainak és a nemek közti egyenlőség előmozdítását célzó kiemelt kiadásokra vonatkozó legfontosabb követeléseinkkel.

A sikeres nemek szerinti költségvetés-elemzés legfontosabb lépései

- 1.lépés** Azonosítsuk a nemek közötti egyenlőtlenségeket, témákat és szakadékokat.
- 2.lépés** A kormányzati politikák, programok, reformprojektek, tevékenységek és költségvetések nemek szerinti elemzése.
- 3.lépés** „A célravezető cselekvési forma kiválasztása”. Határozzuk meg a nemek közötti egyenlőség céljait szolgáló tevékenységeket.
- 4.lépés** A megfelelő források elkülönítése a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos célok elérése érdekében végzett tevékenységekre/reformokra, valamint elegendő pénz biztosítása ezek megvalósítására.
- 5.lépés** Biztosítani kell a nemek közötti egyenlőség mindenkori állapotára reagáló szakpolitikák és a költségvetés végrehajtását.
- 6.lépés** Folyamatos nyomonkövetés és jobbítás: Monitoring és értékelés.

E lépések mindegyike feltételezi több, az érintett intézmények által meghozandó intézkedés megtételét. Mivel egy átfogó folyamatról van szó, fontos, hogy a civil szervezetek a részleteket illetően is tisztában legyenek e lépésekkel és folyamatokkal annak érdekében, hogy minél alaposabb információkkal tudjanak szolgálni az érintett intézmények számára arról, a folyamatok mely pontjain tudják leginkább kiaknázni szakértelmüket.

Az alábbiakban részletesen felvázoljuk ezeket a lépéseket, és tanácsot adunk szervezeteknek, hogyan tudnak a leghatékonyabban eljárni.

1. A nemek közötti egyenlőtlenségek, témák és szakadék azonosítása

A nemek szerinti elemzés első, nem megkerülhető, úgy is mondhatjuk, hogy **kötelező lépése a nők és férfiak közötti egyenlőtlenség aktuális állapotának** elemzése. Ennek során interszekcionális megközelítést kell alkalmazni, mivel ezáltal biztosíthatjuk leginkább a fennálló egyenlőtlenségek beazonosítását és kezelését. Ahhoz, hogy egy országban és/vagy régióban teljes mértékben megértsék a nemek közötti egyenlőség helyzetét, fontos, hogy az ilyen típusú elemzéseket rendszeresen és a legkülönbözőbb területeken végezzék el. A nemek szerinti elemzés szempontjából ez a lépés a nemek közötti egyenlőtlenségeknek egy speciális területre vonatkozó beazonosítását jelenti egy adott költségvetési tétel, program vagy szakpolitikai terület vonatkozásában. Ilyen pl. a fizetett és fizetetlen munka egyenlőtlensége a munkaerő-piaci programok esetében, vagy a tömegközlekedésre vonatkozó programok elemzésekor a nemek eltérő mobilitása és közlekedési eszközök használata.

Az érintett intézményektől meg kell követelni, hogy a lehető legtöbb információt gyűjtsék össze a jelenlegi helyzetről, és ezek alapján tekintsék át a nemi szempontokat. Ahhoz, hogy a jelenlegi helyzetről a pontos képet lehessen alkotni, az adatokat nemekre bontva kell megadni. Ez utóbbi alapfeltétele a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos adekvát költségvetés-tervezési intézkedések meghozatalának.

A nemek szerinti elemzést végző intézmények számára a folyamat során felteendő kérdések a következők:

- ♦ **Mi a nők és férfiak jelenlegi helyzete ezen a területen?**
- ♦ **Hány nőt és férfit érint közvetlenül ez az ágazat, illetve hány nőt és férfit érintenének a területre vonatkozó politikák vagy programok, esetleges reformok?**

Az adatgyűjtés folyamatát következetesen az adott ágazat/terület nemek közötti egyenlőségre vonatkozó céljainak vagy törekvéseinek megfelelően kell meghatározni. Ennélfogva így az intézményeknek **ismertetniük kell e céljaikat, és azt, hogy hogyan is érhetők el?**

Az összegyűjtött adatok összevetése és a jelenlegi helyzet elemzése el kell, hogy vezessen annak átgondolásához, hogy az aktuális állapot mennyiben felel meg a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó céloknak. Ha eltér azoktól, melyek a célok elérésének fő akadályai, vagy hiányzó elemei, és hogy ezek a hiányosságok miből eredeztethetőek? Végsősoron ez az előzetes elemzés határozza meg, mik a leküzdendő akadályok, és hogy a fennálló állapot milyen egyéb beavatkozási területeket érint.

Az elemzés során ki kell dolgozni **a nemek közötti egyenlőség mérésének közvetlen és közvetlen indikátorait**. Konkrétan meg kell határozni a nemek közötti egyenlőtlenségek status quo-ját fenntartó okokat, és ezen első elemzés eredményeinek minden a következő lépésre vonatkozó javaslatát következetesen figyelembe kell venni a továbbiakban.

Sok esetben az első lépést a nemek közötti egyenlőtlenségekkel kapcsolatos már létező jelentések és információk áttekintése jelenti. Sokszor áll rendelkezésre olyan magas szinten előállított tudásanyag, amely világosan leírja, mik a problémák. Az érintett szereplők, pl. a női civil szervezetek, olykor a területen dolgozó állami tisztviselők is jól ismerik a nemek közötti különbségeket. **Fontos, hogy minden információforrást igénybe vegyünk, hogy teljes képet kapjunk a helyzetről.** Az összegyűjtött információt pedig fel kell használni a további költségvetési és szakpolitikai munkához.

1. lépés: A kormányzati politikák, programok, reformprojektek, tevékenységek és költségvetések nemek szerinti elemzése

Ez a lépés minden nemek szerinti költségvetés-elemzés esszenciája

Különbéféle módszerek léteznek a kormányzati tevékenység és a költségvetések nemi szempontú elemzésének elvégzésére. Gyakran használják az „ex-ante” (előzetes) vagy „ex-post” (utólagos) nemi szempontú költségvetés-elemzést, vagy a nemek szerinti hatáselemzést. Fontos, hogy ne keveredjenek össze ezek a technikai vagy jogi kifejezések. Az ex- post elemzés a politikák és költségvetések hatásainak elemzésére utal azok végrehajtása után, például amikor már rendelkezésre állnak a szolgáltatások igénybevételére és kedvezményezettjeire vonatkozó adatok. Az „ex ante” a tervezett politikák és a jövőbeli költségvetési ráfordítások hatásainak becslésére utal.

Az „utólagos” elemzés általában egyszerűbb, mivel több adat áll rendelkezésre, az intézkedéseket már végrehajtották. Az „ex ante” elemzési folyamat ugyanakkor támaszkodhat a múltbeli adatok és modellek felhasználására is, szimulálhatja a jövőbeli történéseket és hatásokat. Ha a költségvetési programok változatlanok maradnak, akkor az előzetes és utólagos elemzések között nagy különbség nem lesz: Jelentős léptékű reformprojektek megvalósulása esetén ezek ugyancsak hasznosnak bizonyulhatnak.

A nemi szempontú elemzés magában foglalja az állami tevékenységeinek áttekintését, pl. a közszolgáltatások, beuházások vagy magánszemélyeknek kifizetett pénzek (pl. szociális transzferek), vagy az egyes közigazgatási területen, állami finanszírozású programokon keresztül nyújtott támogatások vizsgálatát.

Civilként nem az célunk, hogy elveszünk az elemzési technikák részleteiben, sokkal inkább az, hogy általánosságban megértsük, mit kell tenni, és hogyan kell az eredményeket bemutatni, hogy jobban megértsük, mely pontokon érdemes cselekedni - pl. jelezni, hogy az elemzés hiányzik, vagy gyenge minőségű, vagy hogy hogyan használjuk fel a már létező nemi szempontú elemzést saját céljaink támogatására.

A legfontosabb kérdések, amelyeket fel kell tenni az ex ante és ex post elemzések során:

- Hány nőt és férfit érintenek - interszekcionális metszetben vizsgálva - az egyes szakpolitikák, programok, reformprojektek és tevékenységek?
- Milyen a közszolgáltatások és az állami infrastruktúra elérhetősége a nők és férfiak különböző csoportjai számára? Léteznek-e olyan az elérést akadályozó tényezők, amelyek a nemhez való tartozással függenek össze?
- Milyen hatással vannak az egyes intézkedések a nők és férfiak különböző csoportjaira a foglalkoztatás, a jövedelem, a mobilitás, az egészség, az erőszakmentes élet szempontjából stb.?
- Hogyan befolyásolják az egyes szolgáltatások vagy beruházások a nők láthatatlan/fizetetlen munkavégzéséből, elsősorban gondozási feladataikból adódó leterheltségét?
- A nemek szerinti költségvetés-elemzés során sikerült-e beazonosítani a nemek közötti szakadékok és egyenlőtlenségek csökkentését szolgáló tevékenységeket?
- Mutatkozik-e bármilyen kimutatható eredmény, látható hatás az egyenlőtlenségek és szakadékok csökkentése szempontjából, illetve a nők sajátos szükségleteinek kielégítése tekintetében? Megfelelő mértékű-e az egyes költségvetési programokra és tevékenységekre elkülönített költségvetés?
- Mekkora a pontos költségvetés, amelyet konkrét programokra és tevékenységekre fordítanak?
- Hogyan profitálnak a nők és férfiak különböző csoportjai a költségvetési előirányzatokból?

Az érdekérvényesítő munka során a következőket érdemes figyelembe vennünk

A női civil szervezetek feladatainak szerepe az elemzéssel összefüggésben (ld. a 3. lépés után felsorolt tanácsokat is):

A kormányzat által végzett nemek szerinti költségvetés-elemzés ellenőrzése, a hiányosságok feltárása. Továbbá annak az ellenőrzése, hogy nyilvános-e az elemzés eredménye. Azonosíthatók-e az elemzés hiányosságai.

Állítsuk össze a főbb fejlesztési igények listáját (például egy a nemi alapú költségvetést érintő kötelezettségvállalásról, vagy egy minőségibb elemzésre és nemre szegregált adatokra vonatkozó igények teljesítése, vagy akár egy független kutató testület bevonásának javaslata).

Az aktuális helyzettől, problémáktól függően dönthetünk úgy, hogy a nyilvánosság felé fordulva felhívjuk a figyelmet a nemek egyenlőségét figyelembevevő költségvetéssel kapcsolatos

követelésekre, de úgy is, hogy közvetlenül megszólítva a kormányzati tisztviselőket az érdekvégyesítési tevékenységre összpontosítunk.

2. lépés: A célravezető cselekvési forma kiválasztása

A nemek közti egyenlőség terén kitűzött célok megvalósítását szolgáló tevékenységek definiálása

Az elemzés eredményei alapján a kormánynak meg kell határoznia, hogyan fog javítani az aktuális helyzeten, és hogyan kell dolgoznia a nemek közti szakadékok és egyenlőtlenségek csökkentése, a nők szükségleteinek kielégítése és a nemek közötti egyenlőség célkitűzéseinek megvalósítása érdekében. Ez magában foglalja annak felmérését, hogy milyen intézkedésekre vagy lépésekre van szükség a helyzet megváltoztatásához.

Íme néhány kérdés, amelyek felhasználhatók az értékelés megtervezésekor:

- Milyen célkitűzéseket fogalmaztak meg a nemek közti egyenlőséggel összefüggően?
- Hogyan vélekednek a jelen erőfeszítéseiről és tevékenységeiről? Csakugyan ezek a leghatékonyabb eszközök és módszerek a nemek közti egyenlőség megvalósulása szempontjából?
- Milyen további tevékenységekre volna szükség a meglévő erőfeszítéseken túl a nemek közötti egyenlőség céljainak elérése érdekében?
- Milyen tevékenységet kellene újragondolni, és milyen újabb költségvetési programokra van szükség?

Az érdekérvényesítő munka során a következőket érdemes figyelembe vennünk

A civil társadalom nagyon fontos szerepet játszik abban, hogy nemek közötti egyenlőség célkitűzése megjelenjen a kormányzatok politikájában, tevékenységében és a költségvetésben. Tekintettel azonban a lehetséges szakpolitikák széles spektrumára, fontos, hogy kijelöljük azt a fő fókuszot, melyet a továbbiakban szorosan nyomon követünk. Ha szervezetként vagy jogvédőként tevékenykedik, használja a következő tippeket a helyzetértékelés kidolgozásához, illetve az érdekérvényesítési tevékenység megtervezéséhez:

- Tekintsük át, megfelelő módon kezeli-e a költségvetés a nemek közti egyenlőtlenségeket, illetve jelöli ki az ezekkel kapcsolatos prioritásokat? Ha nem, meg tudjuk-e határozni, milyen költségvetési ráfordításokra és állami feladatvállalásra (szolgáltatásra, beruházásra, transzferekre) van szükség?
- Alkossunk egy a költségvetéssel összefüggő témákkal kapcsolatos érdekérvényesítési tervet.
- Emeljük ki a fő problémákat és nemek közötti egyenlőtlenségeket; és vázoljuk fel, hogyan lehetne/kellene ezeket kezelni a költségvetésben.
- Meghatározhatjuk, milyen kiadások csökkentésével lehet forrásokat rendelni a prioritásainkhoz (pl. katonai kiadások, a kormány PR-költségvetése, nagyvállalatoknak nyújtott támogatások, vállalati adókedvezmények vagy vagyonos magánszemélyeknek stb.).

A jó időzítés minden! Gondoljunk arra, hogy a Parlamentben a költségvetési vita, jó alkalom arra, hogy a lehető legtöbbszer szóba hozzuk ezeket a kérdéseket a nyilvánosság előtt (pl. média, közösségi média, nyilvános fellépés).

Mint mindig, a hatékonyság érdekében konkrétan kell lenni: még ha sok is a hiányosság, tanácsos a nemek közötti egyenlőség számunkra legfontosabb célkitűzéseire összpontosítani.

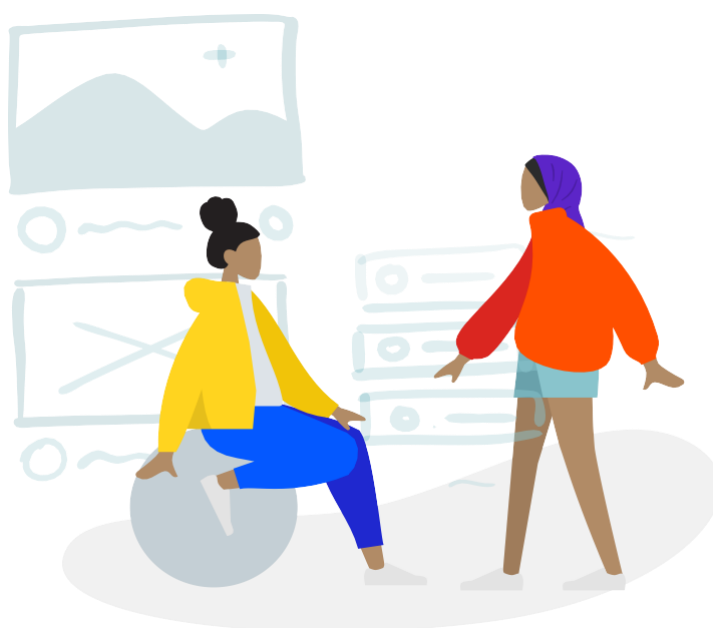
4. lépés: A megfelelő források elkülönítése a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos célok elérése érdekében végzett tevékenységekre/reformokra, valamint elegendő pénz biztosítása ezek megvalósítására

A 4. lépés szorosan kapcsolódik az előzőhöz, a „megfelelő cselekvési forma kiválasztásához”. Nem elég azonban meghatározni azokat a tevékenységeket, amelyeket a kormánynak vagy a pénzügyi intézményeknek el kell végeznie a nemek közötti egyenlőség céljainak elérése érdekében. **A probléma gyakran az elégtelen finanszírozásban van.** Éppen ezért ugyanilyen fontos, hogy a kormány elemezze, mennyi pénzre van szükség a nemek közötti egyenlőség céljainak eléréséhez meghatározott tevékenységek megvalósításához.

Azt a módszert, amellyel meghatározható, hogy mekkora pénzügyi forrásra lesz szükség az Ön által meghatározott nemek közötti egyenlőségi célok eléréséhez szükséges tevékenységek végrehajtásához, **költségtervezésnek** nevezik. Ez alapvetően annak meghatározását jelenti, hogy mekkora költségvetésre van szükség a politikák és tevékenységek hatékony végrehajtásához.

A kulcskérdés a hiányosságok, a költségszámítás és a nemek közötti egyenlőségi célok szempontjából a következő:

- Megfelelő a költségvetés? Ha nem, akkor meghatározhatja (vagy szorgalmazhatja), hogy a kormányzat a konkrét tevékenységek rövid és hosszú távú, reális költségvetését korrigálja.

5. lépés: Biztosítani kell a nemek közötti egyenlőség mindenkori állapotára reagáló szakpolitikák és a költségvetés végrehajtását

Míg az eddig körvonalazott lépések arra irányulnak, hogy mi a teendő a költségvetés-előkészítési folyamat során (**Emlékeztetőül:** ekkor készíti elő a kormány a következő időszak költségvetését, amelyet megvitatásra és elfogadásra terjeszt az Országgyűlés elé), **ez nem elegendő a nemek közötti egyenlőség szempontjait magában foglaló költségvetés megvalósulásához.** Ugyanilyen fontos, hogy a költségvetési év teljes időszakában nyomon kövessük a költségvetések és szakpolitikák végrehajtását.

A végrehajtási szakaszban egyértelműen **arra kell összpontosítani, hogy a tevékenységek és a kapcsolódó költségvetések milyen hatással lesznek a nemek közötti egyenlőségre.** A fókusz arra kell, hogy irányuljon, hogy miként kell a végrehajtás során minden megcélzott csoporthoz eljutva elérni a nemek egyenlőségére vonatkozó célokat, és hogy minden a költségvetési tevékenységek végrehajtásáért felelős szereplő beépítse munkájába a nemek közötti egyenlőség szempontjait.

Ez két szempontot foglalhat magában:

- Kövessük nyomon, hogy költségvetésben (és minden kapcsolódó szakpolitikai dokumentumban) meghatározott tevékenységek és reformok végrehajtása valóban a nemek közötti egyenlőség célkitűzéséhez igazodjon, és ténylegesen csökkentse a nemek közötti szakadékokat.
- Győződjünk meg arról, hogy a költségvetést a költségvetési dokumentumban tervezett módon hajtják végre (pl. bizonyosodjunk meg arról, hogy a teljes költségvetést a tervek szerint a nemek közötti egyenlőség előzetesen meghatározott prioritás területeire fordítsák).

Az érdekérvényesítő munka során a következőket érdemes figyelembe vennünk

A civil társadalom nagyon fontos szerepet játszik abban, hogy a nemek közötti egyenlőség célkitűzése megjelenjen a kormányzati politikában, tevékenységekben és a költségvetés végrehajtásában, ugyanakkor tekintettel a szakpolitikák széles spektrumára, fontos kiválasztani, hogy mely területekre kell összpontosítani, melyeken aztán szorosan nyomon kell követni az előrehaladást.

Szerepünk van abban is, hogy a tevékenységek és a reformok nemi szempontokat integráló végrehajtását a költségvetések és a kapcsolódó szakpolitikai dokumentumok egyértelműen határozzák meg, és hogy a nem szerinti költségvetés-elemzésre elszámoltathatóság mechanizmusként tekintsenek.

6. lépés A nemi egyenlőség szempontú monitoring, értékelés és audit. A folyamatos nyomonkövetés és a hibák kijavítása

A költségvetési folyamat ciklusának utolsó szakasza költségvetési év zárását követő monitoring, értékelés és audit, ami **kulcsfontosságú a költségvetés és a szakpolitikák végrehajtásának kimeneteinek, eredményeinek és hatásainak nyomon követése szempontjából**. E tevékenységek különböző szinteken valósulnak meg, egyfelől maguk a minisztériumok és más kormányzati szervek házon belül végzik el a feladatokat, másfelől külső, általában a kormányzatoktól független ellenőrző intézmények hajtják végre. Fontos annak biztosítása, hogy mind a belső, mind a külső audit, monitoring és értékelési folyamatok és módszerek alkalmazása során fókuszban tartsák a nemek közötti egyenlőség szempontjait.

Ez magában foglalja:

- A nemek közötti egyenlőséget érintő eredmények és hatások elemzését végrehajtás tekintetében:

- Meg kell vizsgálnunk a nemek közötti egyenlőség célkitűzéseit. Közelebb vittek-e bennünket a megvalósult tevékenységek a nemek közötti egyenlőség céljainak megvalósulásához az egyenlőtlenségek csökkentése, a szakadékok felszámolása és a nők kiemelt szükségleteinek kielégítése tekintetében?
- Ha a reform nem érte el a kívánt hatást, vagy negatív mellékhatásokat eredményezett, akkor elemezni kell, hogy mik ezek, és miért történtek.

A nemek közötti egyenlőség szempontjait figyelembe vevő monitoring, értékelés és audit eredményeire támaszkodva **ajánlásokat kell kidolgozni** a kormányzati tevékenység, a költségvetési előirányzatok végrehajtásának javítására vonatkozóan a nemek közötti egyenlőség célkitűzéseinek jobb elérése érdekében.

Ezeket az ajánlásokat az új tervezési és költségvetési ciklusban kiindulási alapként kell kezelni. Másszóval a folyamat újraindulhat, ami egyben azt jelenti, hogy a következő lépés annak elemzése, hogy a nemek közötti egyenlőség helyzete hogyan változott (vagy nem) a kormányzati tevékenység hatására (lásd 1. lépés).

Az érdekérvényesítő munka során figyelembe kell venni

A civil szervezetek a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó prioritásaik mentén maguk is felvállalhatják a független ellenőrző szerepet:

Ez magában foglalhatja például a kormányzati kiadások és tevékenységek nyomon követését egy adott területen, illetve egy rövid monitoring jelentés összeállítását arról, hogy a nemek közötti egyenlőség célkitűzéseit milyen mértékben sikerült elérni vagy sem.

Ezenkívül megvizsgálhatjuk a kormányzati jelentések nemi szempontokra való érzékenységét.

Monitoring tevékenység eredményeit fel lehet használni a következő költségvetési ciklus érdekérvényesítéséhez, pl. elő lehet készíteni a megszólalásokat a költségvetés előkészítéséhez és parlamenti vitájához.

Érdekérvényesítés a változásokért: Női civil szervezetek tapasztalatai

A legfőbb prioritás a a nemek közti egyenlőség szempontjait beépítő költségvetés-tervezés politikai döntéshozók általi jóváhagyása és érvényesítése kell, hogy legyen, mégpedig azért, mert ez egy felülről lefelé irányuló elv. Ha a politikai vezetés nem kötelezi el magát mellette, akkor nem fog tudni elindulni, hiszen nincs meg hozzá a szükséges politikai akarat.

- **Michaela Schatz, Bécs Város Pénzügyi Osztálya Gender Budgeting részlegének vezetője**

A nemek közötti egyenlőség szempontú költségvetés-tervezés megvalósításának támogatása a helyi, regionális és nemzeti költségvetéseken belül eltérő stratégiákat igényel. Ennek oka az egyes országok, illetve pénzügyi intézményrendszerük eltérő struktúrája; a tagállamokon belüli pénzügyi és/vagy politikai struktúrák közötti különbségek vagy a nemek közötti egyenlőség szempontú költségvetés-tervezés aktuális, vagy éppen elérni kívánt szerepe. A nőszervezeteknek ezért különböző érdekérvényesítési stratégiákat, és különböző eszközöket kellett alkalmazniuk a gender budgeting népszerűsítése és elterjesztése érdekében.

A továbbiakban skót, portugál és svéd női civil szervezetek osztják meg tapasztalataikat arról, ők miként tudták előmozdítani a nemi szempontú költségvetés-tervezés ügyét.

Skót Nők Költségvetési Csoportja

Az Engender Skócia feminista ernyőszerkezete. Van egy víziójuk egy Skóciáról, ahol a nők és a férfiak egyenlő esélyekkel rendelkeznek az életben, ahol egyenlő mértékben férnek hozzá az erőforrásokhoz és a hatalomhoz, és egyforma mértékben érezhetik biztonságban magukat. Tagságuk egy antiszexista agendát követve dolgozik Skóciában és Európa-szerte, célunk, hogy növeljük a nők hatalmát és befolyását, és láthatóvá tegyék a szexizmus nőkre, férfiakra és társadalomra gyakorolt hatását.

Nagy-Britannia kormányzásának 1999-es decentralizációja óta Skócia tett némi előrelépést a nemek közötti egyenlőséget figyelembe vevő költségvetés-tervezés irányában, elsősorban azért, hogy létrejött egy Egyenlőségi és Költségvetési Tanácsadó Csoport, és megszületett egy Egyenlőségi Költségvetési Nyilatkozat, amely jelenleg az Egyenlőségi és Igazságosabb Skócia Nyilatkozat nevet viseli.

A költségvetés-tervezetek közzétételével párhuzamosan elemzik a miniszterek által javasolt kiadási terveket az egyenlőségre és a társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségre gyakorolt hatásuk szempontjából. Jelenleg ez az egyetlen ilyen eljárás az Egyesült Királyságban.

Jelenleg azonban az EBFS a már meghozott kiadási döntésekkel dolgozik és korlátozott hatással van magára a költségvetési folyamatra. Egyértelműbb célmeghatározásra és jobb időzítésre lenne szükség, hogy érdemben lehessen tájékozódni a skót költségvetési tervezet kidolgozásáról, hogy azt a skót parlament tagjai és bizottságai hatékonyabban használhassák.

A Skót Női Költségvetési Csoportot szinte a skót parlamenttel egy időben alapították, az 1999 és 2000 közötti időszakban. Eredeti elnevezése „Engender Női Költségvetési Csoport” volt, a feminista politikai érdekvédő szervezet után, amelyből alakult. Nőjogi aktivistákat, akadémikusokat tömörített.

A Skót Nők Költségvetési Csoportja kihasználta a decentralizáció kínálta lehetőséget, és egy új szoros hálózatot hozott létre, amely felvállalta a nemek szerinti költségvetést elemzés érdekében végzett lobbimunkát.

Amint azt Angela O’Hagan a nemek szerinti költségvetés elemzésről született írásában kifejtette, összeállt egy az érdekvényesítés folyamatosságára épülő program, melynek célja parlamenti képviselők, kormánytisztviselők és pénzügyminiszterek tájékoztatása és meggyőzése volt.

" A nemek közötti egyenlőségre vonatkozó költségvetés-tervezés arról szól, hogy a közpénzeket az egész lakosságra költsek, ne csak néhány emberre, ezáltal nagyban hozzájárul az egyenlőséghez."

-Jill Wood, Engender

A nemek szerinti költségvetés-elemzés bevezetését a pénzügyek területén dolgozó vezető kormányzati tisztviselők számára tartott szemináriumok szervezésével, meghatározott szakpolitikai területeket érintő pilot tanulmányok írását célzó lobbitevékenységgel, és a szószólók költségvetést ellenőrző parlamenti bizottságokban való tanácsadói munkájával érték el.

A pilot kutatások között szerepelt a dohányzás abbahagyását és a sportolás ösztönző programokra fordított kiadások elemzése is. Amikor a skót kormány 2009-ben közzétette a 2010–2011-es költségvetési tervről tett Egyenlőségi nyilatkozatát, a Skót Nők Költségvetési Csoportja egy rendkívül kiterjedt kampányt vitt végig a közvélemény tájékoztatása érdekében.

A Skót Nők Költségvetési Csoportja 2009 óta szorgalmazza, hogy az Egyenlőségi nyilatkozat kiadásán túlmenően valósuljon meg a nem szerinti költségvetési elemzés beillesztése az éves költségvetés-tervezés folyamatába.

Ebben a munkában közreműködött az Egyenlőségi Költségvetési Tanácsadó Csoport is, melynek a Skót Női Költségvetési Csoport kezdetektől tagja volt. Ez a szakmai közösség 2000 óta formálódott, a független testület jelenlegi elnöke most Angela O'Hagan, gender budgeting szakértő.

Pozíciója jelzi a Skót Nők Költségvetési Csoportja által régóta követett megközelítés működőképességét, miszerint kívülről is nyomást gyakorol a skót kormányra, miközben szakmai segítség nyújtásával támogatja a kormány cselekvési mozgásterét.

Nagy kihívást jelentett a sokat dicsért, ám korántsem kielégítő egyenlőségi szempontokat kiemelő költségvetés-tervezés átalakítása egy átfogó, interszekcionális megközelítést alkalmazó nemek szerinti költségvetési elemzésre épülő folyamattá. Nehéz volt képviselni egy a nőkre és a nemekre összpontosító folyamatot, mely egy tágabb, ám homályosabb, a társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségekre hivatkozó „egyenlőség mainstreaming” megközelítésre épült.

A 4 legfontosabb tanács:

- Használjuk együtt a szervezőmunkát és az érdekérvényesítést a nők és női szervezetek költségvetésének tisztázására.
- Alapvető fontosságú az illetékes tisztségviselők és parlamenti képviselők nemi szempontú kompetenciájának fejlesztése: enélkül nem valósulhat meg megfelelő nemek közötti költségvetési elemzés.
A pénzügyi és költségvetési folyamatokat átláthatatlan és homályos politikai szempontok határozzák meg. Ezért létfontosságúak a stratégiai kapcsolatok kiépítése a legkülönbözőbb bennfentes szereplőkkel.
- Hosszú távra köteleződtünk el. Építsünk koalíciókat és érdekérvényesítő szervezeteket, hogy elviselhessük a költségvetési reform fárasztóan lassú ütemét.

A Portugal Nőjogi Platform (PpDM), mint ernyőszervezet a portugál nőjogi szervezetek megerősítésén, követeléseik képviselésén és mozgósításukon dolgozik. Hozzájárul kapcsolataik bővítéséhez a nőjogi területen tevékenykedő európai, észak-afrikai és transznacionális civil szervezetekkel, úgyismint a nemek közti egyenlőség megvalósításának kulcsszerelőivel társadalmi jelenlétük és befolyásuk erősítése és támogatása érdekében.

A Portugal Nőjogi Platform 2015-ben, az ENSz Nőjogi Bizottságának (CEDAW) írt árnyékjelentésében felhívta a figyelmet a Portugáliát sújtó pénzügyi válságra, amely a 2011 óta alkalmazott megszorító politikákkal együtt a nők gazdasági és szociális emberi jogait aláásó, a meglévő nemek közötti egyenlőtlenségeket állandósító és súlyosbító, új egyenlőtlenségeket előidéző válságot idézett elő. Ugyanebben az évben 3 küldöttet delegáltunk a CEDAW elé, ahol nőszervezetek nevében fő ajánlasként fogalmazták be a nemek közötti egyenlőség szempontjának a nemzeti költségvetésbe való beépítését.

Ennek eredményeként a CEDAW-bizottság emlékeztette a Részben államot, hogy még a fiskális megszorítások és a gazdasági válság idején is különös erőfeszítéseket kell tenni a nők emberi jogainak tiszteletben tartása, a társadalmi befektetések és a szociális védelem fenntartása és bővítése, valamint a nemek közötti egyenlőség szempontjai szerinti megközelítés alkalmazása érdekében, elsőbbséget biztosítva a kiszolgáltatott helyzetben lévő nők számára.

A záró észrevételeket a Portugal Nőjogi Platform lefordította, és elérte, hogy közmeghallgatásra került sor a Parlamentben. A CEDAW észrevételeit megküldték az éppen újonnan megválasztott portugál kormánynak is. E együttműködtek a médiával, melynek szintén felhívták a figyelmét a portugáliai nőszervezetek és ernyőszervezetük, a Portugal Nőjogi Platform katasztrofális alulfinanszírozottságára. Ennek folytatásaként a Portugal Nőjogi Platform – története során először – állami támogatást kapott, amelyet társadalmi szerencsejátékokból finanszíroztak.

Emellett a Portugal Nőjogi Platformot arra is felkérték, hogy nyújtson technikai segítséget az állami költségvetés elkészítésében, egy a nemek közötti egyenlőség célkitűzését és szempontjait beépítő költségvetés-tervezéssel összefüggésben induló kísérleti projekt végrehajtásához.

A nemi szempontú költségvetés-tervezést először a 2018-as költségvetési törvény vezette be, mely előírta, hogy a kormányhivataloknak jelentést kell készíteniük szakpolitikáik nemek közötti egyenlőségre gyakorolt hatásának elemzéséről annak érdekében, hogy ezzel előkészítsék az állami költségvetés tervezés felkészülését a gender budgeting bevezetésére.

Ez összhangban állt az akkortájt elfogadott, a "Nők és férfiak közötti egyenlőségről" szóló, 2018–2030 közötti időszakra vonatkozó nemzeti egyenlőségi és anti-diszkriminációs stratégiai cselekvési terv"-ben megfogalmazott szakpolitikai mérőszámokkal is. E mutatók kialakításában egyébként a Portugal Nőjogi Platform gyancsak közreműködött.

A folyamatot politikai szempontból az Állampolgárságért és Esélyegyenlőségért felelős államtitkár és a pénzügyminiszter irányította, az Állampolgársági és Esélyegyenlőségi Bizottsággal és a Költségvetési Főigazgatósággal karöltve.

A kísérleti projektben hét minisztérium vett részt - az Elnökség és Közigazgatási Modernizáció Minisztériuma, a pénzügyi, a belügyi; az igazságügyi; az oktatásügyi; a munkaügyi és az egészségügyi tárca mellett a Szolidaritási és Társadalombiztosítási Minisztérium. Minden egyes minisztérium kiválasztott szakpolitikai intézkedést vagy akciót, amelyek hatását a nemek közötti egyenlőség szempontjai szerint értékelték. Emellett egy nemzetközi workshopot is szerveztek azzal a céllal, hogy elősegítsék a más országok tapasztalataiból való tanulást.

A Portugál Nőjogi Platform a minisztériumok által delegált köztisztviselők és néhány cabinet-tanácsadó bevonásával létrejött részvételi folyamat révén kidolgozott egy módszertani útmutatót, mely a nemek közötti egyenlőség szempontjait beépítő költségvetés-tervezés eszközeit tartalmazza, mely alapján egy 21 órás képzési modul jött létre. A 23 köztisztviselő számára tartott képzés ezt követően a Közszolgálati munkások képezéséért felelős főigazgatóságon is megvalósult.

A kísérleti projekt egy 5 fejezetből álló globális jelentéssel zárult:

- Teljesítés: a megvalósult jogi, intézményi és eljárásrendeket érintő kezdeményezések;
- Valóság: friss elemzés a nők és férfiak helyzetéről a kísérleti projekt által lefedett szakpolitikai területeken;
- Képviselő: a nők és férfiak részvétele a döntéshozatalban;
- Erőforrások és eredmények: a kísérleti projekt során a nők és férfiak közötti egyenlőséggel kapcsolatban született szakpolitikai intézkedések, célkitűzések, költségvetési ráfordítások;
- Ajánlások: a nemek közötti egyenlőség szempontjait beépítő költségvetés-tervezés fokozatos, folyamatos és következetes fejlesztésének biztosításához szükséges intézkedések és eljárások Portugáliában.

A kísérleti projekt célja az volt, hogy a nemek közötti egyenlőség szempontjait beépítő költségvetés-tervezés fokozatos végrehajtásának alapjául szolgáljon.

2019 óta a Költségvetési törvény kimondja, hogy a közszolgáltatások és közintézmények költségvetésének tartalmaznia kell a nemek közötti egyenlőség szempontját, még pedig oly módon, hogy nevesíteni kell a nemi szempontú hatásvizsgálat alapján értékelendő programokat, tevékenységeket és intézkedéseket. Ezügyben azonban nem történt jelentős előrelépés.

A Portugál Nőjogi Platform szemléletformáló tevékenysége keretében szorosan a Portugál Nőjogi Platform együttműködött a médiával, a Parlamenttel, és az idők során számos állásfoglalást dolgozott ki. A Gazdasági és Szociális Tanács tanácsadó szervezeteként évről évre véleményezte az állami költségvetést is.

E munka eredményeként a 2021. évi állami költségvetési javaslat 8 cél, 25 mutató és 19 konkrét intézkedés nevesítésével kíván választ adni a jelen stratégiai kihívásaira: az éghajlatváltozásra, a demográfiai problémákra, a digitális társadalom felépítésére és az egyenlőtlenségek csökkentésére.

A három legfontosabb tanulság:

- Az ENSz nőjogi bizottságának (CEDAW) jelentéstételi folyamatában való részvétel valóban érdemi lehetőséget kínál az érdekérvényesítésre.
- Fontos a szövetségesek azonosítása és a tudatosság növekedésének és az ismeretek bővülésének támogatása a kormányzat, a parlament, a tudományos élet és a közigazgatás irányában
- A gender budgeting különösen megterhelő, mivel két közpolitikai terület – az államháztartás és a nemek közötti egyenlőség – összehangolt fellépését teszi szükségessé: a nőjogi civil szervezetek kulcsfontosságú partnerek a folyamat - technikai segítségnyújtási, kommunikációs és érdekérvényesítési tevékenységek révén - történő előrehaladásának biztosításában, különösen az állami költségvetés előkészítésének és vitáinak időszakában

Mit tanácsolunk más nőszervezeteknek?

Használják nyomásgyakorlásra az ENSZ, az EU és a nemzeti szabályozásokban lefektetett nők jogaira vonatkozó emberi jogi normákat és sztenderdeket. A nők tapasztalataira építve hozzanak létre egy gender budgeting tudástárat, illetve dolgozzanak ki a témában kapcsolatban hozzáférhető információs anyagokat, növelve ezzel is a társadalom tudatosságát.

Kapcsolódjanak be a konzultációs/befolyásoló testületek munkájába, ahol hozzáférhetnek az információkhoz és befolyásolhatják a döntéseket meghatározó szereplő véleményének alakulását.

SWEDISH WOMEN'S LOBBY

A Svéd Női Lobbi 1997-ben alakult, és a kezdetektől fogva dolgozik a nemek közötti egyenlőség szempontjait beépítő költségvetés-tervezés népszerűsítésén. A gender budgeting bevezetése érdekében folytatott érdekérvényesítő munkánkat a Svédország és más országok által tett, a Pekingi Cselekvési Tervben, illetve az Amszterdami Szerződésben foglalt kötelezettségvállalásokra építik. Ezen dokumentumokban egyértelműen megfogalmazódó célkitűzés a nők szempontjainak beépítése minden politikai, gazdasági és társadalmi folyamatba, helyi és nemzetközi szinten egyaránt.

2005-ben feminista politikusok és a nőmozgalom nyomására a svéd parlament elfogadott egy a nemek közötti egyenlőségről szóló progresszívnek mondható törvényjavaslatot, amely határozott elkötelezettséget tartalmazott a nemek közötti esélyegyenlőség általános érvényesítése és a nemi szempontú költségvetés-tervezés mellett. Ettől a pillanattól kezdve igyekeznek a svéd női lobbi figyelemmel kísérni a nemek közötti egyenlőség szempontjait beépítő költségvetés-tervezés végrehajtását és eredményeit.

Minden évben lefolytatják az állami költségvetési törvényjavaslat nemek közötti egyenlőség szempontjai szerinti felülvizsgálatát, mely évről évre más és más témát ölel fel. Tanulmányozták például a megszorításokat, a jövedelemadólevonásokat, valamint a szülés- és várandósgondozásba történő beruházásokat. Az adott év fókuszától függetlenül három kérdéshez mindig visszatérnek: 1. Érvényesül-e a nemek közötti egyenlőség szempontja a költségvetésben? 2. A nők és a férfiak egyaránt előnyösek-e a költségvetésben javasolt beruházások? 3. A költségvetés összességében nagyobb nemek közötti egyenlőséghez vezet-e?

A felülvizsgálat során többféle módszert alkalmaznak, de általában azzal kezdik, hogy megkeresik, szerepelnek-e a költségvetés szövegezésében a nő*, lány* és a nemek egyenlősége* kulcsszavak. A találatok száma és megoszlása jól jelzi az általános érvényesítés szintjét: a sok, egyenletesen eloszló találat arra utal, hogy a költségvetésben érvényesül a nemek közötti egyenlőség, és fordítva. Ezt követően azt elemezik, hogy mikor, hol és hogyan foglalkoznak a nőkkel és a nemek közötti egyenlőséggel a költségvetésben. Azt szeretnék megtudni, fel vannak-e tüntetve a nemek szerinti adatok a beruházások megoszlásában és eredményeiben, a különbségek elemezhetőek-e, és megfelelő intézkedésekkel ellensúlyozhatóak-e.

A felülvizsgálat eredményeit rövid online kommentekben, vagy ha elegendő forrás áll rendelkezésükre, írásos jelentésekben foglalják össze. Ha sikerült írásos beszámolót összeállítani, rendezvényt szerveznek, amelyre meghívják a pénzügyminisztert, hogy nyilatkozzon a megállapításaikról. Igyekeznek minél nagyobb médiavisszhangot elérni, a legtöbb évben meghívást kapnak az országos televíziótól, hogy a lehető legszélesebb nyilvánosság előtt véleményezzék az állami költségvetési törvényjavaslatot.

A médiafigyelem titka - legalábbis az ő olvasatunkban - a hétköznapi híreinek folyamatos követése. Az államháztartási törvény parlamenti vitájának időszakában minden hírműsor gazdasági és költségvetési témákról tudósít, így ez kiváló alkalom a médiának szóló kérdés feltevésére: szeretnének-e többet tudni a nőmozgalmak gazdaságpolitikai javaslatairól.

Svéd Női Lobbi:
Az állami költségvetés
áttekintése, 2018

Az évek során a kormányzat sokat javított a nemi szempontú költségvetés-tervezés terén végzett munkáján. A Svéd Női Lobbiban biztosak abban, hogy éves költségvetési felülvizsgálataik és kapcsolódó kommunikációs tevékenységük hozzájárult az előrelépéshez.

Nem egy alkalommal tapasztalták, hogy a felülvizsgálataikban nevesített elvárások, javaslatok beépültek a következő vagy az azt követő év költségvetési törvényjavaslatába. A 2017-ben például azt hangsúlyozták, hogy a foglalkoztatást elősegítő intézkedésekből egyenlőtlenül részesülnek a bevándorló nők és férfiak, és azt követelték, hogy tegyen a kormány külön erőfeszítéseket az iskolázatlan bevándorló nők érdekében. Nos, a 2018-as költségvetésben a kormány kizárólag bevándorló nők oktatására és képzésére különített el pénzt, amire korábban még nem volt példa.

Az elmúlt néhány évben a Svéd Női Lobbiban regionális és helyi szintre is kiterjesztette gender budgetinggel kapcsolatos munkáját. Az állami költségvetési törvényjavaslatok felülvizsgálata során szerzett tapasztalatokra építve képzési programot állítottak össze helyi politikusok és gazdasági területen dolgozó helyi tisztviselők számára.

Azokat a régiókat és településeket célozzák meg, amelyek aláírták a Nők és férfiak közötti esélyegyenlőség a helyi életben g Európai Chartáját, amelyek óradíj ellenében kínálnak egynapos tanfolyamot.

Emellett évente egyszer országos konferenciát szerveznek a gender mainstreaming ismeretek és eszközök terjesztése érdekében. A program mindig tartalmaz előadásokat, szemináriumokat és workshopokat a gender budgetinggel kapcsolatban, ilyen volt például az a panelbeszélgetés, melyet az EU 2014-2020 közötti időszakra vonatkozó pénzügyi keretének nemek szerinti felülvizsgálatáról szolt. Konferenciájukon olykor több mint 1000 résztvevő vesz részt, többségében politikusok, menedzserek és szakértők a közzféra minden részéből és szintjéről. A költségeket jegyárbevételből és kiállítási díjakból finanszírozzák.

Mit tanácsolunk a nőszervezeteknek?

Próbáljunk meg a leglényesebb problémákra és a jelentősebb ügyekre koncentrálni. Ha meg akarjuk változtatni a jelenlegi gazdasági rendszert, részeseivé kell válnunk az általános gazdasági vitának, és ahhoz, hogy oda jussunk, olyan nagy témákra kell összpontosítanunk, mint a foglalkoztatás, az adózás és az oktatás.

Minden európai kormányzat köteles alkalmazni a nemek közötti egyenlőség szempontjait beépítő költségvetés-tervezést. Használjuk ki a Pekingi Cselekvési Platform és az Amszterdami Szerződés, illetve helyi szinten a Nők és férfiak esélyegyenlősége a helyi életben Európai Chartában tett költségvetési kötelezettségvállalásokat.

A költségvetés nagyszerű eszköz lehet az elszámoltathatóság biztosítására. Tanulmányozzuk át a költségvetést, hogy megtudjuk, a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó ígéreteket megvalósították vagy kifejejtették, és használjuk fel a fellelt információkat a kormányzat számonkérésére.

Tegyünk különbséget a többséget és a kisebbségeket érintő kérdések között. A nemek közötti egyenlőség és a nők jogai többségi perspektíva, amely a költségvetés egészét átható megközelítésben kell, hogy érvényesüljön. Tudnunk kell, hogy más szempontok jobban kezelhetők célzott intézkedésekkel. Ilyen például bizonyos pénzügyi eszközök elkülönítése nők vagy lányok speciális helyzetű csoportjai számára.

Az érdekvényesítési eszközei

A nemzeti szempontú költségvetés-elemzés ismertetése, illetve a szakértő szervezetek által megosztott tanulságok az érdekvényesítő tevékenység gyakorlati támogatását szolgálják.

Legyen szó az állam, illetve a kormányzatok által irányított pénzügyi intézményeivel való közvetlen kapcsolatépítésről vagy figyelemfelkeltő akciókról, a kézikönyvben bemutatott eszközök és módszerek mind a nemek közötti egyenlőség megteremtését elősegítő gender budgeting alkalmazásának elterjesztését szolgálják.

Amit a kézikönyv tartalmaz:

Gyakran ismételt kérdések

E rész célja, hogy összefoglaló, kész válaszokat adjon a nemek közötti egyenlőség szempontjait beépítő költségvetés-tervezésével kapcsolatos legáltalánosabb kérdésekre, amelyekkel ebben a kézikönyvben foglalkoztunk. Használjuk ezen fejezet tartalmát arra, hogy felkészülhessünk a legfontosabb érintett partnerek és a legfontosabb döntéshozók felé irányuló érdekvényesítő munka során képviselőre.

Kulcsüzenetek

Kísérjük stratégiai érdekvényesítő akcióinkat élénk figyelemfelkeltő kampánnyal. Ezek a kulcsfontosságú üzenetek kiemelik a nemek egyenlőségének célkitűzését beépítő költségvetés-tervezés fontosságát a szegénység leküzdésében, az átláthatóság megteremtése és a jó kormányzás biztosítása szempontjából. Használjuk aktívan ezeket az üzeneteket a kampányok során, adaptáljuk, fordítsuk le, és terjesszük!

Érdekvényesítési levél minta

Az itt szereplő levélminta küldhető állami irányítású pénzügyi intézménynek, települési, regionális vagy országos szervnek, a pénzügyminiszternek vagy az önkormányzat pénzügyi költségvetési felügyeleti bizottságainak. Használjuk ezt a levélmintát sablonként, és adaptáljuk a különféle helyzetekre, személyekre.

Civil szervezetek követelése

A fent vázolt tevékenységek vagy egy esetleges egy közösségi média kampány megvalósítása során használhatjuk ezeket a rövid felhívásokat és követeléseket, amelyeket érdemes eljuttatnunk a pénzügyintézeteknek vagy a döntéshozóknak. Ne felejtjük el átnézni a "Kampány indítása" oldalt a webhelyen, ahol további információkat találunk a hatékony megkeresésekhez.

Gyakori kérdések

Mi a gender budgeting?

A nemek közötti egyenlőségre vonatkozó költségvetés-tervezés a költségvetések elemzésének és strukturálásának módja, amely figyelembe veszi, hogy a költségvetés hogyan hat a nők és férfiak, lányok és fiúk eltérő igényeire.

Nem külön a nők számára készült költségvetésről van szó, mint ahogy olyan költségvetésről sincs, amelyekben összegszerűen ugyanannyi a nőkre és férfiakra jutó ráfordítás. Olyan költségvetések elkészítését értjük gender budgeting alatt, amelyek elismerik a nők és férfiak eltérő helyzetét és szükségleteit, és céljuk a nemek közötti egyenlőség előmozdítása. Állami szinten mind a kiadások, mind a bevételek tervezését érinti. Más intézmények, szervezetek, illetve a kereskedelemben, illetve a magánszektor szempontjából az a lényeg, hogy saját pénzügypolitikai kereteikben megtalálják a nemek közti egyenlőség előmozdítását célzó megközelítés alkalmazásának módját, és felvállalják az pénzügyi folyamataik tervezése és megvalósítása során.

A fő cél a nemek közötti egyenlőségre érzékeny költségvetések létrejöttének ösztönzése, amelyek a nők emberi jogainak és szükségleteinek előmozdítására irányuló célkitűzések teljesítésére irányulnak, ezért alkalmazása a tényleges nemek közötti egyenlőség megteremtését eredményezi.

Hogyan segíti elő a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó költségvetés-tervezés a nők és férfiak közötti egyenlőséget?

A nemek közötti egyenlőség szempontjait beépítő költségvetés-tervezés biztosítja, hogy a nők és férfiak szükségletei, igényei és emberi jogai egyaránt megjelenjenek a költségvetési folyamatokban, és elősegíti a nők és férfiak részvételét ezekben a folyamatokban. **Hozzájárul a nők állampolgári, politikai, gazdasági, szociális és kulturális jogainak érvényesítéséhez;** azáltal, hogy meghatározza a társadalom azon intézményi és strukturális összetevőinek jellemzőit, amelyek továbbra is előidézői a női szegénységnek. Mivel elősegíti az egyenlő gazdasági hozzájárulást, a nők gazdasági szerepvállalásának erősödéséhez vezet, ami a társadalmak egésze számára előnyös, elősegíti a növekedést, a foglalkoztatást és a társadalmi kohéziót, így egyúttal a haladás kulcsfontosságú stratégiai eszköze. Mivel a beruházások sem nem-semlegesek, a közpolitikák és az állami beruházások nemek szerinti hatásának figyelmen kívül hagyása nemcsak fenntartja a nemek közötti egyenlőtlenséget, hanem növelik azt.

Ezért minden pénzügyi szervtől megkövetelhető a nemek közötti egyenlőség szempontjait beépítő költségvetés-tervezés alkalmazása annak biztosítása érdekében, hogy működésük ténylegesen megfeleljen a a nők és férfiak közötti egyenlőség megvalósítása mellett tett kötelezettségvállalásoknak, nemzetközi jogi kereteknek.

Miért fontos a gender budgeting a költségvetési folyamatok szempontjából?

A nemek közötti egyenlőség szempontjait beépítő költségvetés-tervezés kezdeményezése a legjobb feltételeket teremti meg a tanuláshoz, a pénzügypolitikával kapcsolatos tudás-, és a jó gyakorlatok megosztásához általában, de különösen az állami költségvetésekkel, illetve bármely pénzügyi alappal kapcsolatosan. Nemcsak annak nyomom követését segíti, hogy a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos politikai kötelezettségvállalások tükröződnek-e a megfelelő költségvetési előirányzatokban, hanem annak egyértelmű eldöntését is lehetővé teszi, hogy „az egyes közpolitikai lépések mennyiben tekinthetők a nemek közötti egyenlőség előmozdítását célzó intézkedéseknek, vagy hatnak ellenkezőképpen”. A költségvetési folyamat szempontjából fontos, mert elősegíti a források méltányos és igazságos elosztását, ugyanakkor lehetővé teszi mind a kormányzat intézményei, mind a civil szervezetek számára, hogy hozzájáruljanak a nemek közötti egyenlőség előmozdításához és a nemek közötti esélyegyenlőség pénzpolitikákban való általános érvényesítéséhez.

Hozzájárul a költségvetés elosztásának és emberekre gyakorolt hatásának átláthatóságához – ez a jó kormányzás központi elve.

Hogyan alkalmazzuk a gender budgetinget?

A kormányok, de civil szervezetek és/vagy kutatók számára a nemi szempontú költségvetés-elemzés jelenti a kiindulópontot, amely interszekcionális megközelítésből vizsgálja a költségvetések hatását (hogyan érinti a különböző etnikai háttérű, életkorú, jövedelmi csoportokhoz tartozó, jogi státuszú stb. nőket). A nemi szempontú költségvetés-elemzés folyamata segít az érdekelt feleknek **megérteni a strukturális különbségek hatását a nemek közötti egyenlőtlenségekre nézve, és felmérni a költségvetési politika lehetséges hatását**. Az elemzés magában foglalja a kiadások és bevételek, a makrogazdasági politikák, valamint a szolgáltatásnyújtás és a beruházások hatékonyságának vizsgálatát.

Amikor a nemek közötti egyenlőség szempontú költségvetés-tervezés megvalósításáról van szó, gyakran felmerül az intézményi struktúrák megváltoztatásának szükségessége. Ez jelentheti például a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos tudásközpontok kialakítását; a folyamatok és szervezeti kultúra átalakítását; a költségvetési előirányzatok, illetve a futó programok, a nemek közötti egyenlőség nemzeti és szektorális célkitűzései közötti egyértelmű vonatkoztatási pontok kialakítása, vagy éppen az eredmények nyomkövetése és értékelése. Mind, mind alapvető elemei gender budgeting folyamatnak.

Kiből áll a nemek egyenlősége gender budgeting révén történő megvalósításának érintett köre?

A nemek közötti egyenlőségre vonatkozó költségvetés-tervezés alkalmazható nemzeti, állami és helyi szinten, intézményeken belül, illetve program- vagy ágazati szinten is. A nemek közötti egyenlőség szempontjának integrációja a költségvetési és tervezési folyamatok minden szakaszában magában foglalja a **„kormányzaton belül és azon kívüli, elkötelezett, tájékozott és felhatalmazással bíró aktorok”** bevonását, akik lehetnek állami és nem állami szereplők egyaránt.

Országos szinten

- A nemzeti, helyi és regionális költségvetések/programok összekapcsolódnak és kölcsönösen függenek a nemzetközi pénzügypolitikától; ezért a költségvetésért és a pénzügyi előirányzatokért felelős kormányzat valamennyi szintje releváns a gender budgeting végrehajtásában. Ez azt jelenti, hogy minden költségvetést és adópolitikát át kell alakítani. Fontos, hogy legyenek azonosítható érintettek a központi kormányzaton belül, illetve önkormányzatoknál is, hiszen ezen a szinten lehet a legközvetlenebb hatást gyakorolni a nők és férfiak életére.

Nemzetközi szinten

- Az Európai Unión belül az Európai Bizottság lenne a legmegfelelőbb intézmény. A Bizottság fellépése a gender budgeting hatékony használata érdekében támogatná az Európai Unió szerződéseinek végrehajtását, amelyek jogilag kötelező erejű kötelezettségvállalásokat fogalmaznak meg a nemek közötti egyenlőség érvényesítése terén valamennyi szakpolitika vonatkozásában. Érintheti az összes uniós programot és pénzügyi keretrendszert (éves költségvetés, többéves pénzügyi keret, helyreállítási alapok). Ugyanez a helyzet az ENSZ, a NATO, az EBESZ, a WMO és a WTO esetében, a gender budgeting elemzési és értékelési ciklusának mielőbbi bevezetése indokolt lenne e szervezetek finanszírozási politikájában, illetve a források elosztása tekintetében is.

A magánszektor is releváns

- A bankok például auditokat végezhetnek a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó költségvetés-tervezési mutatók segítségével, felülvizsgálhatják eljárásaikat. Elemezzék például pénztartalékaikat, vizsgálják meg, mennyire veszik figyelembe befektetési tevékenységük során a nemek közti egyenlőség előmozdításának szempontját. A filantróp közösség is alkalmazhatja a gender budgetinget folyamataiban, például az alapítványok konkrét kötelezettségvállalásokat tehetnek végre küldetésnyilatkozataikban és a finanszírozás elosztásában, valamint adományozási politikájukban. Minden magánvállalat megteheti ezt, például bevezetheti a megfelelőségi menedzsment rendszeren keresztül.

Kulcsüzenetek kampányokhoz

A Gender budgeting; a gender mainstreaming megvalósításának eszköze

A gender mainstreaming (ti. a nemek közötti esélyegyenlőség általános érvényesítése) egy módja annak, hogy a politikai döntéshozatal és a jogalkotás hatékonyabban működjön valamennyi állampolgár – nők és férfiak, lányok és fiúk – igényeinek megfelelően. A gender budgeting, azaz a nemek közötti egyenlőség szempontját beépítő költségvetés-tervezése lehetővé teszi számunkra, hogy azonosítsuk azokat a különböző hatásokat, amelyeket az állami bevételek és kiadások gyakorolnak a különböző embercsoportokra, főként pedig azt, hogy a jelenlegi költségvetési keretek hogyan nem reagálnak a nők és lányok eltérő szükségleteire.

A költségvetések a politikai prioritásokat tükrözik

A költségvetést gyakran szabályok és eljárások összességéként mutatják be. Ugyanakkor tudjuk, hogy, hogy ezek a legfontosabb szakpolitikai eszközök alkalmasak társadalmak átalakítására. A gender budgeting megmutatja az európai költségvetési mechanizmusok valódi arcát.

A költségvetések nem semlegesek a nemek szempontjából

Ami a költségvetéseket illeti, azt feltételezzük, hogy mindenkire egyformán hatnak. Ez nem igaz. A nőknek sajátos szükségleteik vannak, és sajátos akadályokkal kell szembenéznük, amelyek többnyire a hatalom és a munka történelmi, hagyományos és sztereotip megoszlásából fakadnak. A gender budgeting egy módja annak, hogy nemek eltérő valóságát figyelembe vegyék a költségvetések kialakításakor.

Az elköteleződéstől a cselekvésig

Itt az ideje, hogy az EU és a tagállamok döntéshozói fokozzák erőfeszítéseket a nemek közti egyenlőség előmozdítása terén, és úgy gondolkodjanak az egyenlőségre, mint az állam befektetésre, nem úgy, mint kiadásokra. Minden eddiginél fontosabb, hogy minden érdekelt fél kötelezze el magát amellest, hogy investál a nők jogainak megvalósításába, és biztosítja, hogy minden elköltött euró megfeleljen a társadalom értékeinek.

A szegénység hatékonyabb csökkentése

A nemek közötti egyenlőség kulcsfontosságú a szegénység mintáinak eredményes leküzdéséhez. A nők és a férfiak eltérően élik meg a szegénységet (a nők súlyosabban). Mindkét nemnek más és más korlátokkal kell szembenéznie a szegénység leküzdése érdekében. A nőket jobban érinti az időhiány is, mint a férfiakat. Ha nem egyenlő feltételek mellett veszik figyelembe a nők szükségleteit, fennáll a veszélye annak, hogy a szegénység csökkentésére irányuló politika kudarcot vall. A nemi szempontú esélyegyenlőség költségvetés-elemzés által felmutatható tények fontos alapot szolgáltatnak a szegénység hatékonyabb csökkentését célzó szakpolitikákhoz.

Az elszámoltathatóság és az átláthatóság növelése

A gender budgeting hatékony eszköz a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó nemzetközi, európai uniós és nemzeti kötelezettségvállalások teljesítéséhez, illetve a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó referenciaértékek és célok elérésére elkülönített közpénzek felhasználása közötti különbségek kiemelésére. Azáltal, hogy nyomon követi, hogy mennyi pénzt osztanak szét, és azt hogyan költik el, a gender budgeting növeli az elszámoltathatóságot és az átláthatóságot. Ennélfogva a gender budgeting egy olyan stratégia, amely elszámoltathatóvá teszi a kormányokat a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó kötelezettségvállalások költségvetési kötelezettségvállalásokká alakításáért, és megkönnyíti azok teljesítésének nyomon követését.

A politikai célok teljesülésének nyomonkövetése

A nemek közötti egyenlőségre vonatkozó költségvetés-tervezés egy sor eszközt kínál annak nyomon követésére, hogy a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos célkitűzések milyen mértékben valósultak meg, illetve hogy az általános szakpolitikai célkitűzéseket, például a fejlesztési célok, a nemek közötti egyenlőség figyelembevételével valósultak-e meg.

A nemre érzékeny részvételi megközelítés ösztönzése

A gender budgeting hozzájárulhat a nyilvános konzultációk gyakorlatának elterjedéséhez, a költségvetések előkészítésében és elfogadásában való állampolgári részvétel szélesedéséhez, illetve ezek eredményeinek és hatásainak nyomonkövetéséhez. Biztosítani tudja, hogy a nők és szempontjaik megjelennek a részvételen alapuló folyamatokban, és ezáltal is javítva azok minőségét.

A gender budgeting új lehetőségeket teremt az érintettek szélesebb körének részvételére a költségvetési és tervezési folyamatban a kormányzás minden, akár az uniós szintjén is. Főként a nőjogi aktivisták és a nemek közötti egyenlőség szószólói számára jelent a gender budgeting nagy lehetőséget arra, hogy érvényesítsék elgondolásaikat, igényeit, hangot adjanak javaslataiknak a költségvetések tervezési és végrehajtási folyamatban.

A jó és demokratikus kormányzás megvalósítása

Az áruk és szolgáltatások nők, férfiak, lányok és fiúk részére történő tisztességes, igazságos és felelős módon való eljuttatásának javítására irányuló folyamata a jó kormányzás definíciójának szerves része. A jó és demokratikus kormányzás részvételen alapuló megközelítést igényel a politikai döntéshozatali folyamatban, azt, hogy az állampolgárok különböző csoportjainak- köztük a nőknek - eltérő szempontjai is képviselve legyenek.

A gender budgeting egy új stratégiát és megközelítést kínál a hagyományos költségvetési folyamat kiterjesztésére, hiszen bevonja a korábban kirekesztett csoportokat, különösen a nőket és a nemek közötti egyenlőség szószólóit a költségvetési és tervezési folyamatokba. Ebben az értelemben a nemek közötti egyenlőséghez igazodó költségvetés-tervezés nemcsak a jó gazdasági és pénzügyi kormányzás, hanem általában a jó és demokratikus kormányzás megerősítését is jelenti.

A gender budgeting új csatornákat nyithat a nemek közötti egyenlőség és a nőkkel kapcsolatos kérdések előmozdításában, és biztosítja, hogy ezen kérdések nagyobb prioritást élvezzenek a politikai döntéshozatal során. A cél a költségvetési és - tervezési folyamatok átalakítása annak érdekében, hogy az intézményes szereplők beépítsék a nemek közötti egyenlőség célkitűzéseit szokásos tevékenységeikbe, illetve prioritásként kezeljék ezeket a kérdéseket.

Érdekérvényesítési levélminta

Tárgy: A Gender Budgeting sürgős bevezetése a [Vonatkozó költségvetés / pénzügyi alap / finanszírozási eszköz]

Tisztelt [A kulcsfontosságú érintett neve/Pénzügyminiszter],

A [a szervezet neve] nevében szeretnénk felvenni Önnel a kapcsolatot a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó költségvetési rendelkezések [adja meg a költségvetési folyamat nevét, pl. a helyi önkormányzat jövő évi költségvetésében] történő alkalmazása érdekében.

A nemek közötti egyenlőségre épülő költségvetés-tervezés, más néven gender budgeting egy olyan módszer, mely biztosítja, hogy a költségvetést és az államháztartást úgy alakítsák ki, hogy az elősegítse a nemek közötti egyenlőséget, és figyelembe vegye az állami bevételek és kiadások nők, férfiak, lányok és fiúk eltérő szükségleteire gyakorolt hatását.

A nemek közötti egyenlőségre vonatkozó költségvetés-tervezést negyven éve alkalmazzák szerte a világon. Felajánljuk együttműködésünket, hogy segítséget nyújthassunk Önnek és a tevékenységeiben érintett szereplőknek ezen alapvető fontosságú eszköznek a megismerésében és használatában, a nemek közötti egyenlőség [itt adja meg az országot/régiót/stb.] történő előmozdítása érdekében .

A gender budgeting használatával [adja meg a költségvetési folyamatot, pl. a helyi önkormányzat következő éves költségvetése] Ön biztosítani tudja, hogy a forrásokat a lehető leghatékonyabban, a nők és férfiak eltérő szükségleteinek és jogainak figyelembevételével, annak leginkább megfelelően osszák el. Eközben egyúttal teljesíti nemcsak a [adja meg az alkotmányos fejezetet, törvény megnevezését], hanem az Európai Unió működéséről szóló szerződés 23. cikkében megfogalmazott kötelezettségvállalásokat, amely minden területen garantálja a nők és férfiak közötti egyenlőséget. Ezt a lépésről lépésre megvalósítható folyamatot támogatja a gender budgeting, a maga jól bevált módszertanával, mely hatalmas segítséget fog jelenteni Önnek a gyakran még mindig diszkriminációval és jogaik megsértésével szembesülő nők gazdasági szerepvállalásának erősítését érintő célok kitűzésében és elérésében.

Most, együttműködésünk első szakaszában arra biztatjuk, hogy állítson fel egy tárcaközi munkacsoportot a [pénzügyminisztérium/intézmény, szervezet...] legmagasabb szintjén, az EU soros elnökségének égisze alatt [az EU Bizottság főigazgatósága/ minden minisztérium/minden programosztály]. Olyan szereplőket vonjon be, akiknek a jelen költségvetési ciklusban megfelelő felhatalmazásuk van a nemek közötti egyenlőség elvének érvényesítésére. Határozottan bátorítjuk, hogy e munkacsoportba egyenlő arányban hívjon nőket és férfiakat, és vegyenek benne részt az érintett civil szervezetek is. Ebbéli minőségünkben örömmel vesszük a lehetőséget, hogy szorosán együttműködjünk Önnel ennek az első lépésnek a megtételében.

A politikai akarat és a vezetői elkötelezettség elengedhetetlen lesz ahhoz, hogy a [költségvetési folyamatot írjuk ide pl. a helyi önkormányzat következő éves költségvetése] által minden állampolgár számára egyformán biztosíthassa szükségleteik kielégítését. Bízunk az Ön felbecsülhetetlen értékű vezetői és politikai elkötelezettségében a nők és férfiak közötti egyenlőség megteremtése irányában.

A továbbiakhoz örömmel vennénk a személyes találkozás és a további megbeszélés lehetőségét

Őszinte tisztelettel: [Név, beosztás, szervezet, dátum]

A civil szervezetek elvárásai

Átfogó követelések

Felszólítjuk a kormányzatot, hogy

- Tegyen érdemi lépéseket a nők és férfiak közötti egyenlőség megvalósításában, a nők és lányok nemi alapú diszkrimináció minden formájának felszámolása érdekében a társadalom minden rétegében, különös tekintettel a kiszolgáltatott csoportokra.
- Teljesítse az ENSZ-szerződésekben, a Lisszaboni Szerződésben, az Európai Alapjogi Chartában (23.1. cikk) és/vagy az alkotmányban megfogalmazott kötelezettségvállalások végrehajtását a nemek közötti egyenlőség szempontjait beépítő költségvetés-tervezés haladéktalan végrehajtásával.
- Biztosítsa a nemek közötti esélyegyenlőség általános érvényesítését a költségvetés valamennyi fejezetében konkrét, tevékenységalapú és eredményorientált programok kialakításával, összhangban az egyes szakpolitikai területeken megfogalmazott célokkal és azok megvalósításával.
- Dolgozza ki a nemek közötti egyenlőség szempontjait beépítő költségvetés-tervezés bevezetésére vonatkozó végrehajtási stratégiát, egy kapcsolódó 5 évre szóló cselekvési ütemtervvel, és azt haladéktalanul fogadja is el.

Egyéb igényeink a nemek közötti egyenlőség szempontját beépítő költségvetés-tervezésére vonatkozóan:

Felszólítjuk, hogy...

- ... győződjön meg arról, hogy a nemi szempontú költségvetés-elemzés rendszeresen, és mintegy átfogó mechanizmusként jelenik meg a költségvetési ciklus szakaszaiban.
- ... használja az előzetes (ex ante) nemi alapú hatásvizsgálatot, azonosítsa a nők és lányok [és a férfiak/fiúk, az Ön ügyfelei/partnerei/állampolgárai] szükségleteit.
- ... gondoskodjon arról, hogy költségvetési ciklus vége előtt kiértékeljék, illetve készítsenek egy utólagos (ex post) nem szerinti értékelést annak ellenőrzésére, hogy az Ön politikája, intézkedései és költségvetése teljesítette-e a nők és férfiak közötti egyenlőség előmozdításával kapcsolatos célkitűzéseket.
- ... gyűjtse össze a parlament [egyéb testületek] javaslatait, és folytasson nyilvános konzultációkat szakértőkkel és női csoportok képviselőivel, illetve más célcsoportokkal annak érdekében, hogy a költségvetési ciklus következő szakaszainak terveinek és folyamatainak javítása érdekében beépíthesse a javaslataikat a javításra.

Az Európai Női Lobbi (EWL) elnöke
Sáfrány Réka

Az Európai Női Lobbi főtitkára:
Joanna Maycock

Projekt-koordinátor :
Mae Ocampo

**Project Manager és a
Kézikönyv fejlesztője:** Asha
Allen

**Kommunikáció és
média:** Adriana
Paradiso

**Szakpolitika és szakmai
támogatásért felelős vezető:**
Mary Collins

Web & Toolkit Design
Alejandra Soto és Esther Rizo

Egyéb közreműködők:

Mira Baselovic, Jessica Nguyen, Cecilia Francisco Carcelen

Köszönetnyilvánítás

Az EWL külön köszönetét fejezi ki mindazon nőknek, akik szakmai tudásukkal hozzájárultak a kézikönyv elkészítéséhez:

- ♦ Az Európai Női Lobbi Gender Budgeting Szakértői munkacsoportja tagjainak: Clara Berglund-nak, Marion Böker-nek, Ana Sofia Fernandes-nek, Dr Elisabeth Klatzer-nek, Dina Loghin-nak, Emma Ritch-nek és Janet Veitch-nek (OBE).
- ♦ Az EWL Feminista Közgazdaságtan Munkacsoportjának tagjai és a EWL támogató tagszervezetei
- ♦ A Pénzügyi forrásokkal a nők jogaiért c. project valamennyi közreműködőjének és a támogató civil szervezeteknek tudásuk, meglátásaik és tapasztalataik megosztásáért.
- ♦ Az EWL-titkárság munkatársainak, a projekt során nyújtott töretlen támogatásukért.

**Az Európai Unió
támogatásával**

**FONDATION
CHANEL**

Az Útmutató elkészítését a Chanel Alapítvány támogatta

**GENDER
BUDGETING**